

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาให้คนมีความรู้ คนที่มีความรู้เป็นองค์ประกอบของพลังอำนาจของชาติ ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงมีผลกระทบในทางบวกต่อกระบวนการพัฒนาประเทศ ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่มีทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจคล้ายคลึงกับไทย ล้วนชี้ให้เห็นว่าการทุ่มเททางการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้และส่งเสริมให้กำลังแรงงานมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลาเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศไทยในทุกๆ ด้าน ในสังคมสมัยใหม่หรือสังคมอนาคตความรู้ของมนุษย์จะเป็นประเด็นตัดสิน ประสิทธิภาพการแข่งขันขององค์กรต่างๆ ของวงการอุตสาหกรรมและของประเทศชาติ ปัจจุบันด้วยวิวัฒนาการและศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ซึ่งมีอยู่ทั่วโลกจึงได้แพร่กระจายอย่างรวดเร็วในลักษณะข้ามโลกจากวัฒนธรรมหนึ่งสู่วัฒนธรรมหนึ่งความได้เปรียบของแต่ละประเทศจึงขึ้นอยู่กับความสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้เหล่านั้น จึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

สถาบันการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทไปตามกระแสโลกโลกาภิวัตน์และความต้องการของสังคมไทยในการที่จะแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจของโลก การผลักดันซึ่งมี 4 กระแส คือ เข้าสู่ความทันสมัย (Modernization) เข้าสู่การเปิดเสรี (Liberalization) เข้าสู่พวงชน (Popularization) และเข้าสู่สากล การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติ (Codes of Academic Practice) เพื่อให้ได้บรรลุปณิธานในการสร้างปัญญา (Intellectual) ความเชี่ยวชาญ (Professionalization) และมีคุณธรรม (Codes of Ethics) ให้กับบัณฑิตโดยมุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในด้านวิชาชีพ การประยุกต์ใช้วิทยาการสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยเพื่อการพัฒนาความเป็นอยู่และสาธารณสุขขั้นพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน”

และ “ระบบการประกันคุณภาพภายนอก” เพื่อใช้เป็นกลไกในการผดุงรักษาคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา การประกันคุณภาพภายใน เป็นการสร้างระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมายและระดับคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดโดยสถานศึกษาและหรือหน่วยงานต้นสังกัด โดยหน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษากำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก การประกันคุณภาพภายนอกเป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา “สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือเรียกชื่อย่อว่า “สมศ.” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุกรอบ 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 โดยที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 ทบวงมหาวิทยาลัยได้ประกาศนโยบายและแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นผลให้มหาวิทยาลัยนเรศวรประกาศนโยบายและแนวทางตามทบวงมหาวิทยาลัยให้มีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในคณะวิชาต่างๆ ของมหาวิทยาลัยตามภารกิจหลักทั้ง 4 ด้าน คือ 1) การจัดการเรียนการสอน 2) การวิจัย 3) การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม 4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาจะมีประสิทธิผลต่อเมื่อได้มีการประเมินผลการดำเนินงานตามภารกิจหลักอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการทบทวนและติดตามกระบวนการดำเนินการอย่างใกล้ชิด

มหาวิทยาลัยนเรศวรมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาตามรัฐธรรมนูญ 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างเข้มแข็งจึงจำเป็นต้องเข้มงวดในเรื่องของการประกันคุณภาพทางวิชาการในฐานะที่เป็นสถาบันทางวิชาการชั้นสูงของสังคม และมุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการในระดับสากล ปัจจัยของคุณภาพทางวิชาการที่เป็นพื้นฐาน ได้แก่ คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรวัสดุที่อยู่ภายใต้ นโยบายและการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ

จากการศึกษาและติดตามการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งปัจจัยภายในได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านสภาพทางกายภาพ ด้านโครงสร้าง องค์การ ด้านภาวะผู้นำ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านเทคโนโลยี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยภายในที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในว่ามีปัจจัยภายในด้านใดที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ซึ่งการศึกษาดังนี้จะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในคณะของมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อเป็นแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาได้สมดังเจตนารมณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยที่ดีที่ส่งผลกระทบต่อ การประกันคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยนเรศวร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การประกันคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยนเรศวร

ในมุมมองของบุคลากรสายสนับสนุน

3. เพื่อหาความสัมพันธ์ภายในปัจจัยและระหว่างปัจจัยกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร

4. เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2553 จำนวน 1,137 คน ใน 18 หน่วยงาน ประกอบด้วย

1. คณะทันตแพทยศาสตร์	จำนวน 96 คน
2. คณะพยาบาลศาสตร์	จำนวน 29 คน
3. คณะสหเวชศาสตร์	จำนวน 32 คน
4. คณะแพทยศาสตร์	จำนวน 455 คน
5. คณะเภสัชศาสตร์	จำนวน 49 คน
6. คณะสาธารณสุขศาสตร์	จำนวน 32 คน
7. คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	จำนวน 45 คน
8. คณะนิติศาสตร์	จำนวน 13 คน
9. คณะมนุษยศาสตร์	จำนวน 40 คน
10. คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์	จำนวน 33 คน
11. คณะสังคมศาสตร์	จำนวน 46 คน
12. คณะศึกษาศาสตร์	จำนวน 55 คน
13. วิทยาลัยนานาชาติ	จำนวน 20 คน
14. คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	จำนวน 44 คน
15. คณะวิทยาศาสตร์	จำนวน 57 คน
16. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	จำนวน 20 คน
17. คณะวิศวกรรมศาสตร์	จำนวน 54 คน
18. วิทยาลัยพลังงานทดแทน	จำนวน 17 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ในปีการศึกษา 2553 จำนวน 296 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 18 หน่วยงาน ประกอบด้วย (1) คณะทันตแพทยศาสตร์ (2) คณะพยาบาลศาสตร์ (3) คณะสหเวชศาสตร์ (4) คณะแพทยศาสตร์ (5) คณะเภสัชศาสตร์ (6) คณะสาธารณสุขศาสตร์ (7) คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ (8) คณะนิติศาสตร์ (9) คณะมนุษยศาสตร์ (10) คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ (11) คณะสังคมศาสตร์ (12) คณะศึกษาศาสตร์ (13) วิทยาลัยนานาชาติ (14) คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (15) คณะวิทยาศาสตร์ (16) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ (17) คณะวิศวกรรมศาสตร์ และ (18) วิทยาลัยพลังงานทดแทน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรพยากรณ์ คือ ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาได้แก่

- 1) ปัจจัยด้านบุคลากร
- 2) ปัจจัยด้านงบประมาณ
- 3) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์
- 4) ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ
- 5) ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร
- 6) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร
- 7) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ

3.2 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ

- 1) องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา พันธกิจและวัตถุประสงค์ของสถาบัน
- 2) องค์ประกอบที่ 2 การผลิตบัณฑิต
- 3) องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 4) องค์ประกอบที่ 4 การวิจัย
- 5) องค์ประกอบที่ 5 การบริการทางวิชาการแก่สังคม
- 6) องค์ประกอบที่ 6 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- 7) องค์ประกอบที่ 7 การบริหารและจัดการ
- 8) องค์ประกอบที่ 8 การเงินและงบประมาณ
- 9) องค์ประกอบที่ 9 ระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง เหตุ หนทาง หรือสิ่งต่างๆ ที่ผลักดันและส่งเสริมให้เกิดผลในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร มี 7 ด้าน ได้แก่ 1) บุคลากร 2) งบประมาณ 3) วัสดุอุปกรณ์ 4) สภาพทางกายภาพ 5) โครงสร้างองค์กร 6) วัฒนธรรมองค์กร 7) ภาวะผู้นำ เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานที่ต้องการ

1.1 ปัจจัยด้านบุคลากร หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ผลักดันให้บุคลากรมีความรู้ ความเพียงพอ ความเข้าใจ ความสามารถ และมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพ การศึกษาภายใน

1.2 ปัจจัยด้านงบประมาณ หมายถึง การบริหารจัดการด้านการเงินและ งบประมาณในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

1.3 ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง การมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการจัดการ เรียนการสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

1.4 ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ หมายถึง ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ระบบการ ป้องกันและรักษาความปลอดภัยที่เอื้อต่อการบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอน ในการ ดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

1.5 ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร หมายถึง โครงสร้างองค์กร โครงสร้างการ บริหารงานขององค์กร ที่กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในการดำเนินงานด้านการ ประกันคุณภาพการศึกษา

1.6 ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร หมายถึง การมีแบบแผนการทำงาน การ ทำงานเป็นทีม และความสัมพันธ์ที่ดีของผู้บริหารและบุคลากร

1.7 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ หมายถึง ภาวะผู้นำ ทักษะการบริหารงาน การ บริหารงานแบบมีส่วนร่วม ความสนใจในการเรียนรู้ การมีความเป็นผู้นำของ ผู้บริหารระดับ คณบดี รองคณบดี หัวหน้าสำนักงานเลขา และหัวหน้างานทุกหน่วยงาน

2. การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการวางแผน การ ดำเนินงานตามแผน การประเมินผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงแก้ไขในการประกันคุณภาพ การศึกษาตามองค์ประกอบ 9 ด้าน ได้แก่ 1) ปรัชญา พันธกิจและวัตถุประสงค์ของสถาบัน 2) การผลิตบัณฑิต 3) กิจกรรมพัฒนานิสิตนักศึกษา 4) การวิจัย 5) การบริการทางวิชาการแก่สังคม 6) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 7) การบริหารและจัดการ 8) การเงินและงบประมาณ 9) ระบบ กลไกการประกันคุณภาพการศึกษา

3. บุคลากรสายสนับสนุน หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติงานสนับสนุนการเรียนการสอน ของมหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 18 หน่วยงาน ประกอบด้วย (1) คณะทันตแพทยศาสตร์ (2) คณะพยาบาลศาสตร์ (3) คณะสหเวชศาสตร์ (4) คณะแพทยศาสตร์ (5) คณะเภสัชศาสตร์ (6) คณะสาธารณสุขศาสตร์ (7) คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ (8) คณะนิติศาสตร์ (9) คณะ มนุษยศาสตร์ (10) คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ (11) คณะสังคมศาสตร์ (12)

คณะศึกษาศาสตร์ (13) วิทยาลัยนานาชาติ (14) คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (15) คณะวิทยาศาสตร์ (16) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ (17) คณะวิศวกรรมศาสตร์ และ (18) วิทยาลัยพลังงานทดแทน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยนครสวรรค์
2. ได้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยนครสวรรค์
3. ผลการศึกษาค้นคว้าจะเป็นประโยชน์ในการนำไปวางแผนปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น